Kjærestevold blant tenåringer, og digitale mediers rolle i slik atferd

Ph.D Per Hellevik

NKVTS

Agenda

- STIR-prosjektet
- Kjæresterelasjonen
- Hva er kjærestevold?
- Risikofaktorer
- Omfang
- Funn fra STIR-prosjektet
- Konsekvenser
- Hva kan gjøres?
- Spørsmål

STIR-prosjektet
(Safeguarding Teenage Intimate Relationships)

- Gjennomført i fem Europeiske land:
  - Norge
  - England
  - Italia
  - Bulgaria
  - Kypros

- Spørreskjemaundersøkelse
  - 4500 tenåringer

- Intervjuer
  - 100 tenåringer

- Samlet inn data på både viktimisering og utøvelse.

Kjæresterelasjonen

Utvikling av intimitet

- Utviklingen av intimitet ses på som en sentral del av unges utviklingsprosess.
  - Viktig del i mange utviklingsteorier.

- Intimitet er komplekst!
  - Kanskje spesielt i dagens samfunn.
  - Ulike former for intime relasjoner.

Kjæresterelasjonen som (risikabel) kontekst

- Intimitet er viktig i ungdoms identitets-, sosiale og affektive utvikling.
  - Inkludert seksuell atferd og utvikling.
- Ungdom har sterke formeninger om hva en slik relasjon skal innebære.
  - Men mangler ofte erfaring.
- Digitale medier er enda en faktor oppi dette.

Intimitet og digital medier

- Digitale medier har blitt et sentralt verktøy i unges interaksjon.
- Studier har vist at rundt 10% av tenåringer har sendt nakenbilder eller andre typer seksuelle meldinger.
- Slik interaksjon involverer også visse risker.

Kjærestevold

NKVTS.NO

Definisjon av kjærestevold

- *“The physical, sexual, psychological, or emotional aggression within a dating relationship, including stalking. It can occur in person or electronically and might occur between a current or former dating partner.”* (Centers for Disease Control and Prevention)

Former for kjærestevold

- Ofte inndelt i følgende kategorier:
  - Psykologisk/emosjonell vold
  - Fysisk vold
  - Seksuell vold
  - Digital vold

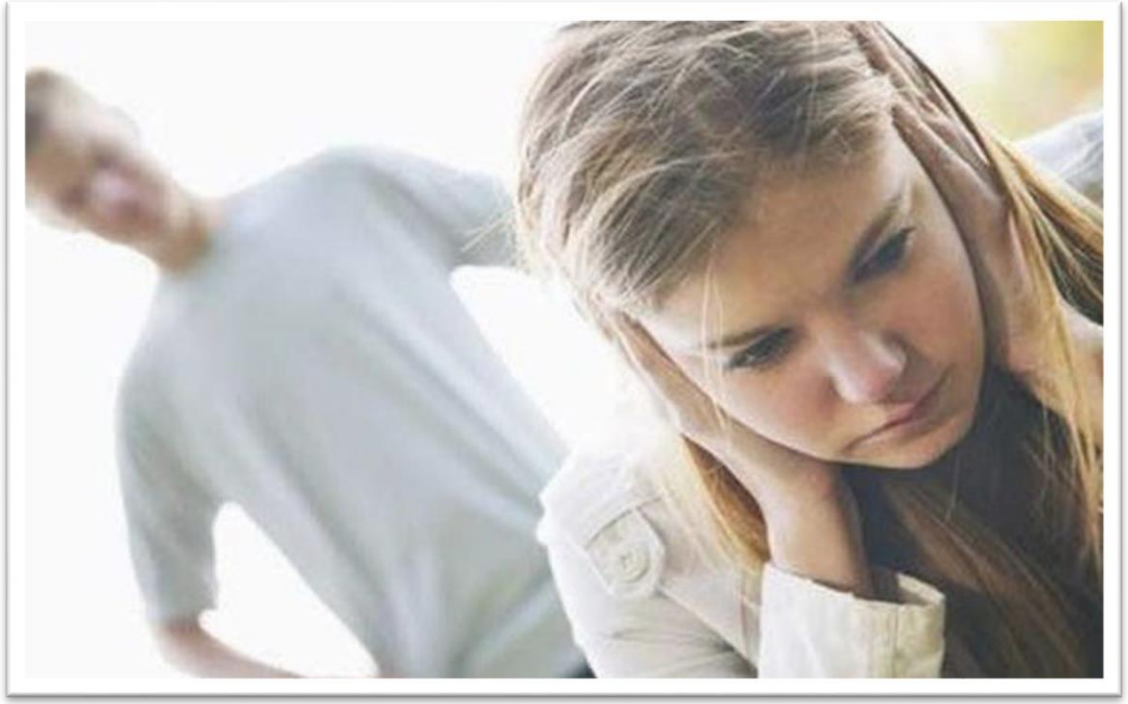

Digital kjærestevold

- Hvilke handlinger inkluderes i digital kjærestevold?
  - Ta intime bilder/video uten den andre parts samtykke, som så deles videre.
  - Bruke bilder/meldinger til å presse partner til å sende seksuelle meldinger.
  - Bruke sosiale medier til å spre rykter, privat informasjon, fornærmelser, med mål om å ydmyke.
  - Konstante meldinger/oppringninger.
  - Hetsing og trusler per melding.
  - Utgi seg for å være den andre personen på sosiale medier for å avskjære fra sosialt nettverk.
  - Kontrollere all aktivitet på telefon/sosiale medier.
  - Overvåking via digitale medier.

Digital kjærestevold: Nye muligheter for utsatthet

- Tilgang
  - Kontinuerlig tilgang til offer.
  - «Må» være online.

- Synlighet
  - Innhold kan deles/spres til et stort publikum svært rask og enkelt.
  - Tilgang til offerets nettverk.

- Anonymitet
  - Vanskeligere å identifisere den som utøver volden/overgrepene.
  - Lettere å utøve slike handlinger?

- Permanens
  - Det som er lagt ut på nettet, blir på nettet.
  - Svært innsnevret rom for å feile.
  - (Politiet kan i visse tilfeller hjelpe med å få fjernet bilder)

- Medfører dette nye ofre og utøvere?

Risikofaktorer

Faktorer assosiert med kjærestevold

- Demografiske faktorer
  - Kjønn.
  - Alder.
  - Rase.

- Psykologiske faktorer
  - Depresjon og angst.
  - Manglende selv-kontroll og emosjonell regulering.

- Voldseksponering (online/offline)
  - Fysisk, psykisk, seksuell kjærestevold.
  - Mobbing.
  - Digital mobbing.

- Alle disse gjelder både viktimisering og utøvelse.

Faktorer assosiert ... forts.

- Livsstilvalg
  - Alkohol- og stoffmisbruk.
  - Kriminell atferd.

- Relasjonelle faktorer
  - Lengden på forholdet.
  - Partners alder.
  - Dårlig/manglende kommunikasjon.
  - Holdninger til vold.
  - Usikker tilknytning.

Faktorer assosiert ... forts.

- Familiefaktorer
  - Familierisiko (f.eks. rusmisbruk, vold).
  - Sosial støtte.
  - Ikke leve med to foreldre.
  - Fremmedgjøring fra mor.

- Seksualitet
  - Sexting.
  - Manglende bruk av prevensjon.
  - Homoseksuelle forhold.
  - Å ha hatt sex.
  - Hooking up.
  - Seksuell risokoatferd online.
  - Tidlig seksuell debut.
  - Flere sexpartnere.

Hva er spesielt med å være ung og voldsutsatt?

- Individnivå
  - Lite erfaring: Ofte første relasjon/første forelskelse, forestillinger om intimitet og sex
  - Mer sårbar: Under utvikling
- Sosialt nivå
  - Bor hjemme
  - Går på skolen (ofte sammen med voldsutøvende partner)
  - Sterke vennskapsbånd med jevnaldrende
  - Bryter fra foreldre i en fase med mye usikkerhet
- Samfunnsnivå
  - Forestillinger om ungdoms intime relasjoner: «Ikke seriøse forhold», «Bare å avslutte»
  - Unge under 18 har bestemte rettigheter som foreldre og samfunnet er ansvarlige for

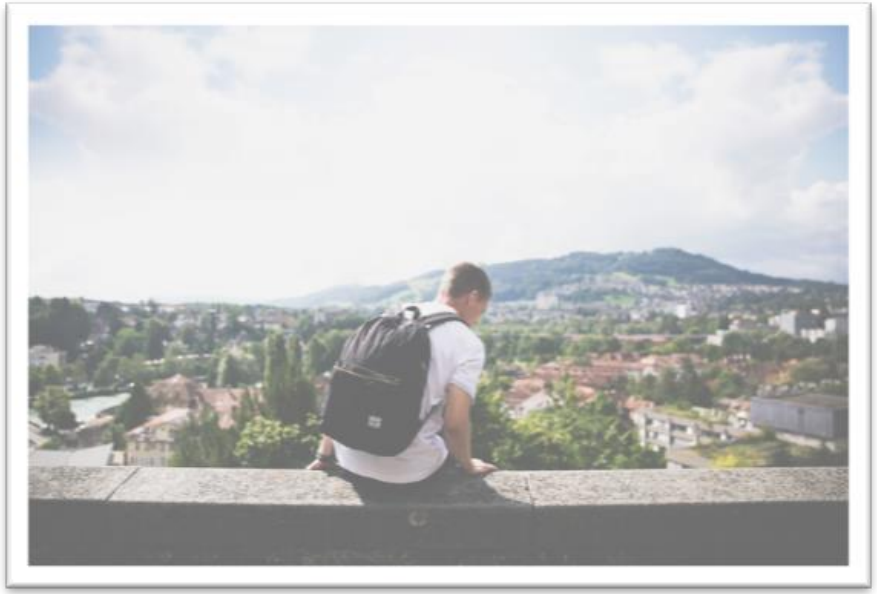

Omfang

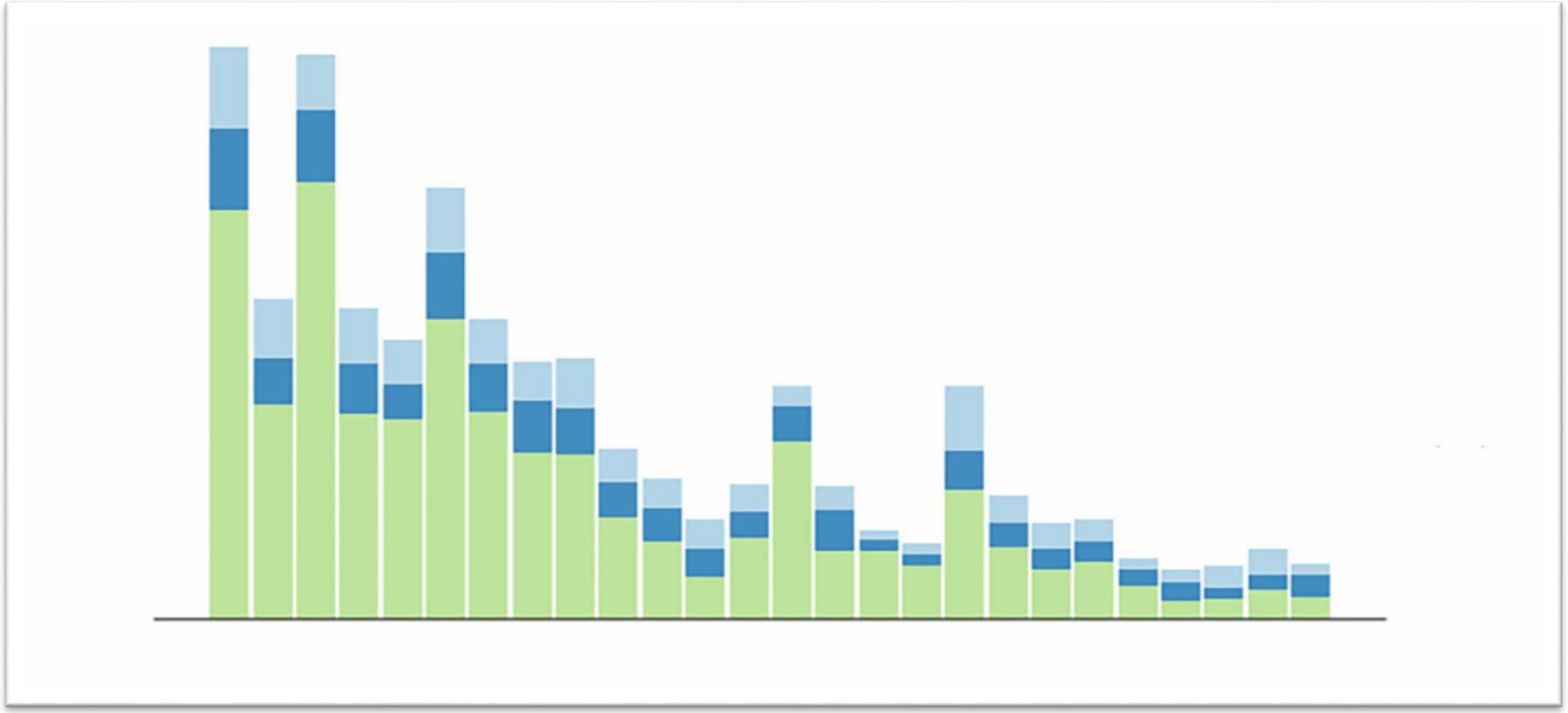

«Tradisjonell» kjærestevold

- Fysisk vold: 10-20%
- Seksuell vold: 9-15%
- Psykisk vold: Høyere

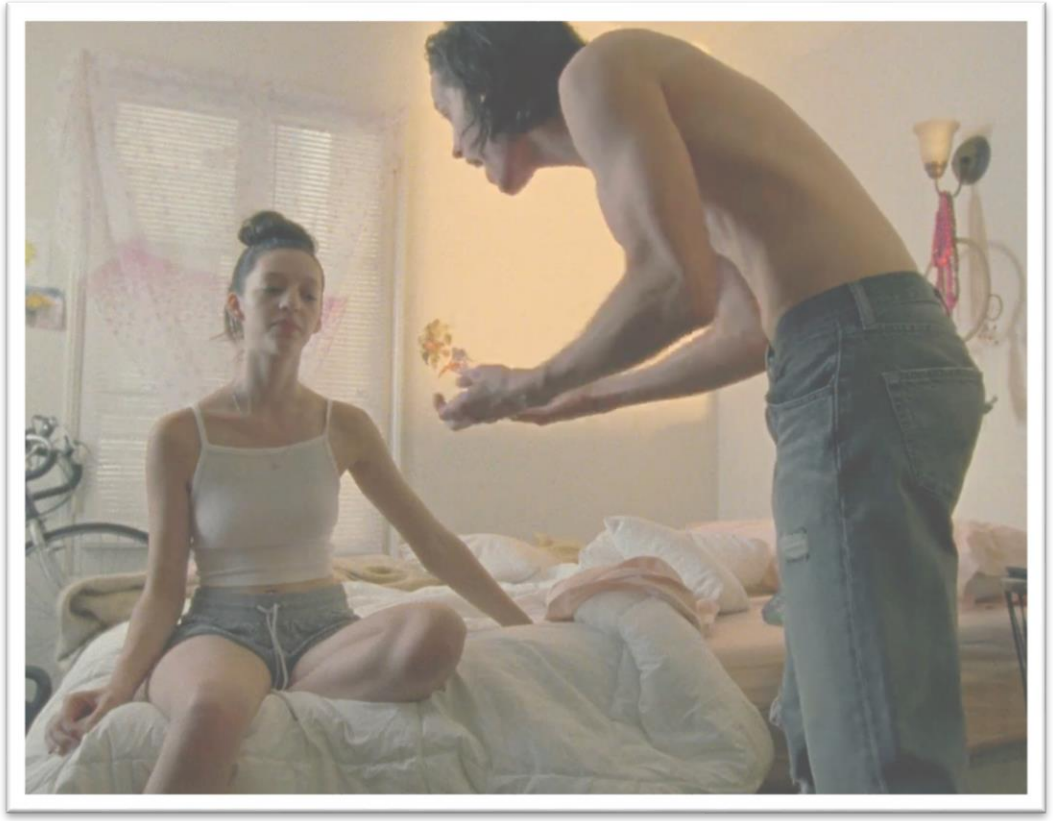

Digital kjærestevold

- Mellom 12 – 56% har vært offer for en eller annen form av slik vold.

- Mellom 12 – 54 % har utøvd en eller annen form av slik vold.

Funn fra STIR-prosjektet

STIRitUP

Utvalg

- 542 personer hadde vært, eller var i, et forhold.
  - 55% av utvalget.

- Totalt 42,9 prosent av disse hadde opplevd en eller annen form for kjærestevold.
  - 52,9 prosent av jentene
  - 32,7 prosent av guttene

Forekomst av vold (prosent)

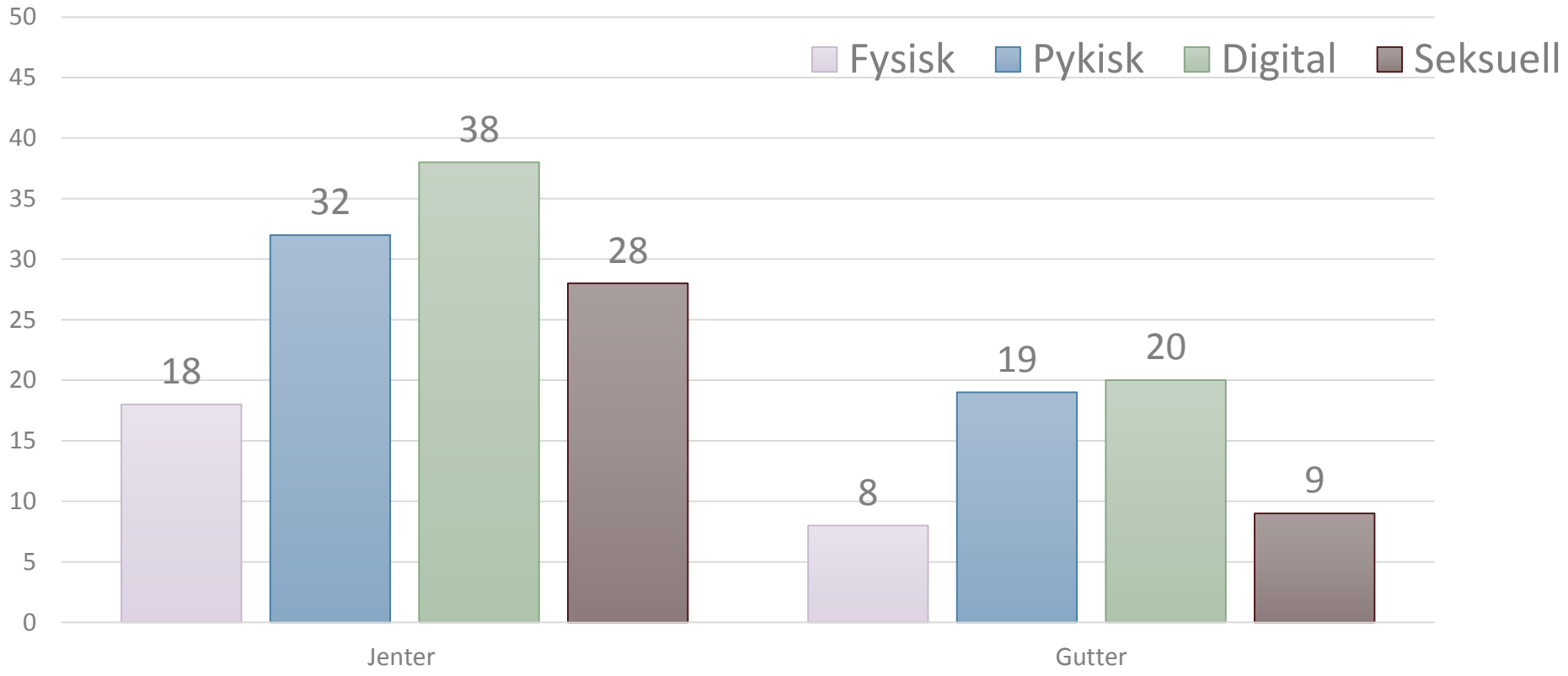

NKVTS.NO

Negativ påvirkning av å bli utsatt for vold

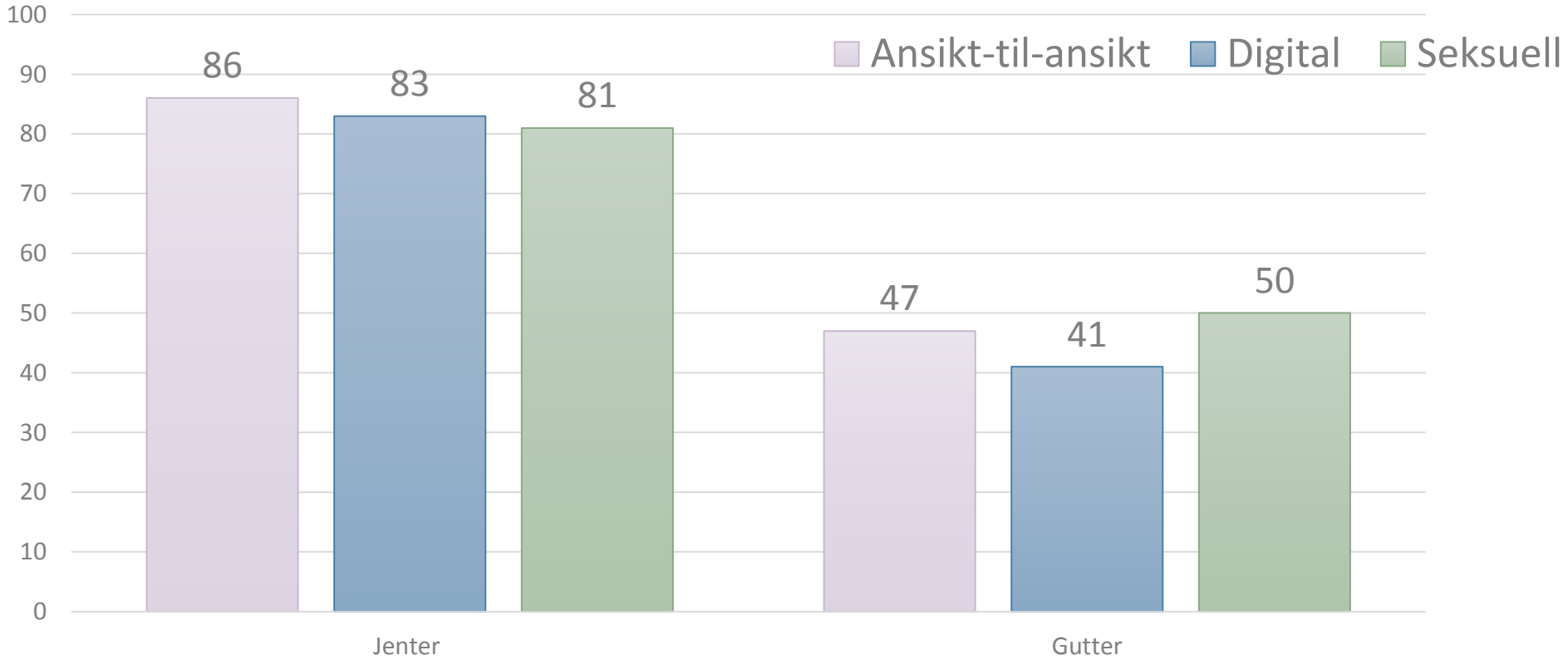

NKVTS.NO

Positiv påvirkning av å bli utsatt for vold

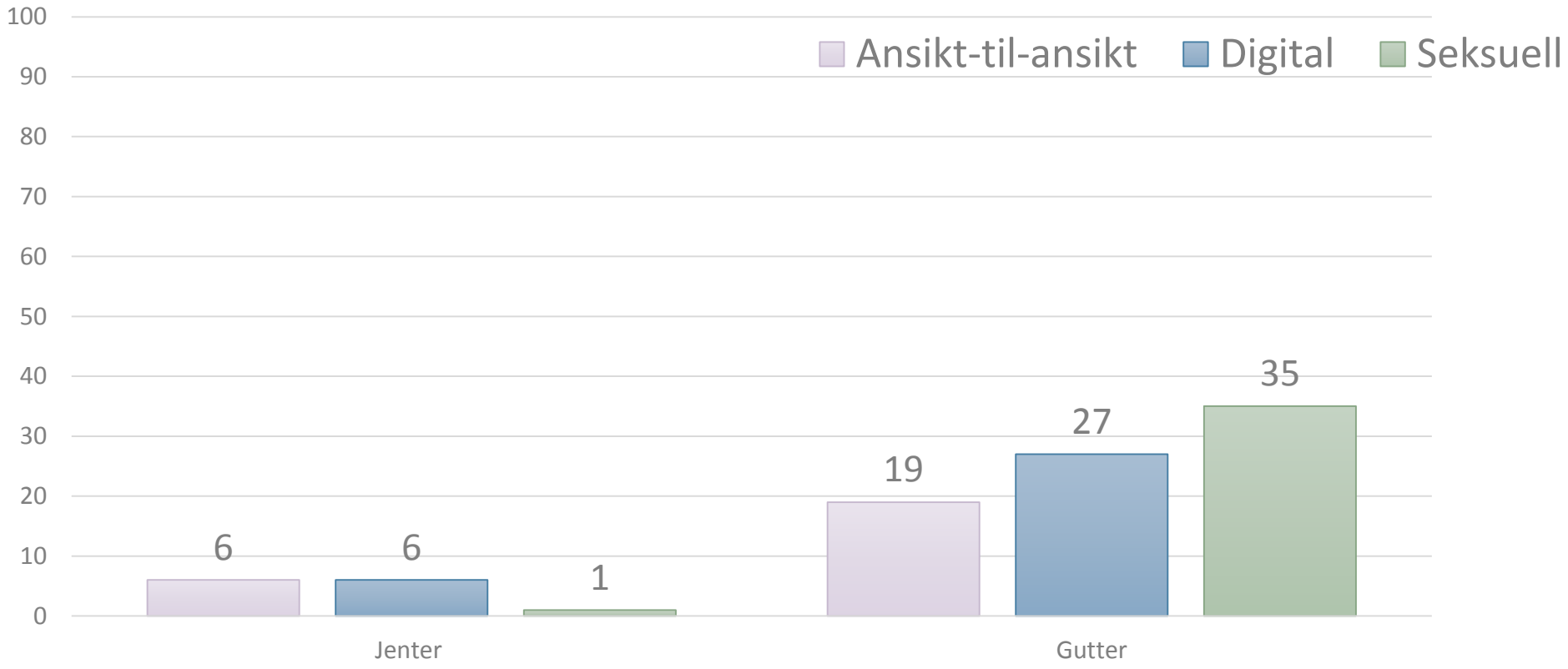

NKVTS.NO

Sending og mottak av seksuelle meldinger

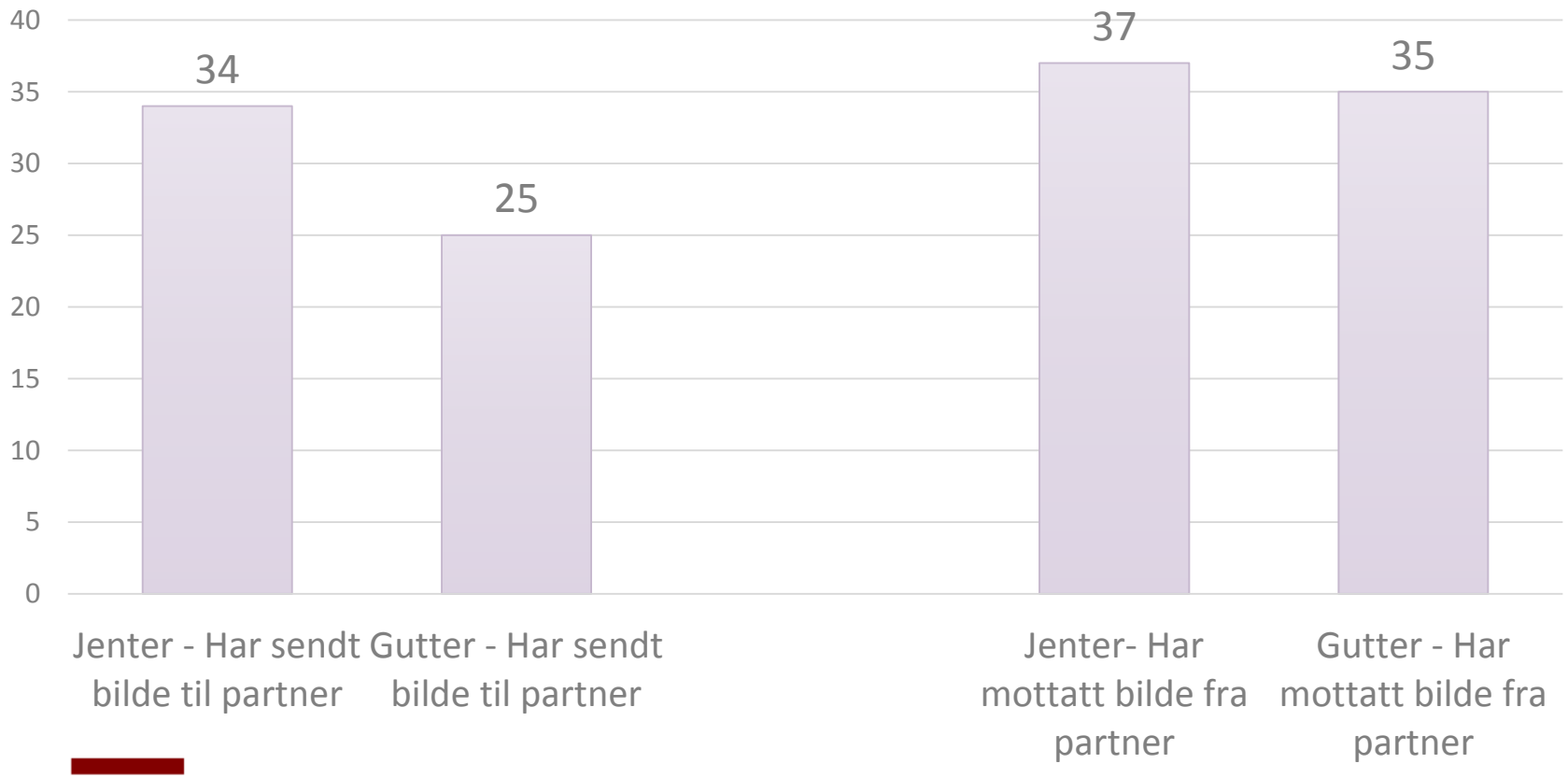

NKVTS.NO

Å (ikke) fortelle andre om volden

- 76% av ungdommene fortalte noen om volden
- 26% fortalte ingen (18% av jentene, 35% av guttene)
- Kun 17% fortalte det til en voksen

Hindringer mot å fortelle

- Volden ble sett på som noe privat som de selv skulle håndtere
  - Eget ansvar
  - Vil ikke bry andre

- Mangel på tillit (til voksne)
  - Voksne forstår ikke dagens unge (og den digitale hverdagen de lever i)
  - Voksne tar ikke unge på alvor

- Et ønske om å beskytte relasjonen og/eller utøveren
  - Redd for konsekvensene det kan ha for utøveren
  - Synes ikke det er alvorlig nok

Silje, 16 år

Silje: Jeg vet ikke, jeg var vel redd at psykologen skulle si som vennene mine at dette er ikke bra, kom deg ut, men det ville jeg jo ikke.

Intervjuer: Du ville ikke...

Silje: Jeg ville heller ha en løsning, for tre år er ganske lenge når man er så ung, og vi har jo tatt oss gjennom alt, og så var det bare, «ha det», det ville jeg ikke

Intervjuer: Og hvordan tenkte du at psykologen skulle reagere?

Silje: Jeg tenkte ikke på det, men jeg ville ikke at han skulle si det, for jeg levde jo i håpet og det tror jeg han også gjorde, vi finner en eller annen løsning uansett.

Intervjuer: Har du tenkt noe på skyld og ansvar når det gjelder dette?

Silje: Det er vel begge, men altså, jeg vet ikke, jeg klarte bare ikke midt oppi alt å se at det var galt.

Konsekvenser

Alvorlige konsekvenser

- Kjærestevold kan medføre
  - Depresjon, angst, frykt for egen sikkerhet.
  - PTSD.
  - Suicidalitet.
  - Skam/ydmykelse.
  - Frykt.
  - Rusmisbruk.
  - Økt risiko for fremtidig voldsutsatthet.

Digital kjærestevold: Forsterkning av konsekvenser?

- Offentlig tilgjengelig viktimisering.
- Delaktighet i produksjonen av bilder/videoer.
- Forlengelse av vold/misbruk.
- Redsel for at det kan dukke opp senere.

- Selvstyrt re-traumatisering?

- Økt skam/skyld?

Nina, 18 år

- *«For et par måneder siden sa jeg at nå går det ikke lengre, jeg sa at jeg legger bort mobilen og jeg kommer ikke til å svare deg. Så ringer han alle jeg kjenner, han kommenterer på alle mine bilder på Facebook, jeg kan ha opp til 70 ubesvarte oppringninger og 20 meldinger med bare masse banneord, alle mulige ekle og forferdelige saker som kan sies.»*

Hva kan vi gjøre?

Hvordan forebygge kjærestevold?

- Vi må respektere ungdoms intime liv.
  - Ungdoms intime relasjoner omhandler de samme aspektene som voksnes intime relasjoner.
  - Mer opplæring og kunnskap – utover det seksuelle aspektet.
  - Det spesifikke ved kjærestevolden er den intime konteksten!
  - Kjærestevold blant unge kan være akkurat like alvorlig som partnervold blant voksne!

Intervjuer: Og hvilke spørsmål stilte hun [helsesøsteren]?

Nina: Svært få. Jeg fortalte at det dreide seg om en gutt, og da sa hun «Åja, kjærlighetssorg, det går over. Du får passe på å spise nok og få nok søvn, så går det over.» Og da sa jeg «Ok da.»

Online/offline henger sammen

- Lite hensiktsmessig med et sterkt skille mellom online og offline
  - Spesielt blant unge er skillet mellom online og offline uklart og irrelevant.
    - Bruken av digitale medier er en så naturlig del av deres liv at skillelinjene forsvinner.
  - Digital vold og overgrep burde ikke anses som et «online-problem».

- Å slutte å bruke digitale medier er ikke et alternativ.
  - Det sosiale livet som foregår online er vel så «virkelig» som det som foregår offline.

Mye eksisterende kompetanse

- Digital vold kan forstås som en forlengelse av psykologisk vold
  - Nye verktøy, men de underliggende faktorene er ofte de samme som ved «offline» vold.

- Risikofaktorer og konsekvenser er ofte svært like.
  - Dere kommer langt med en lignende tilnærming som dere ville brukt i tilfeller med «tradisjonell» vold og overgrep.

Spør

- VIKTIG! Spør om klienten opplever noe via digitale medier
  - Hvis noen har problemer i sine offline-liv så øker sannsynligheten for at de har problemer online også.

- MEN, vær oppmerksom på at aspekter som tilgjengelighet, synlighet, anonymitet og permanens kan medføre tilleggsutfordringer.
  - Skam og skyld kan være sentrale elementer tilknyttet dette.

Hva ønsker unge selv?

- Unge ønsker/trenger mer informasjon om sunne og positive intime relasjoner.

- Vi må involvere oss i barn og unges liv, både på den digitale og den intime arenaen!
  - Foreldrene
  - Skolene

«Gjør det i skolene, ha konferanser, store møter, og snakk om det!»

Petra, 17 år

- Noen spørsmål?